Vihreä kasvu
Mikko Vieltojärvi

EK:n lausunto hallituksen esityksestä laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta
Kirjoita tähän

Elinkeinoelämän keskusliitto EK kiittää sivistysvaliokuntaa pyynnöstä lausua kirjallisesti hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta, ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa.

Yleistä hallituksen esityksestä

EK pitää esitystä EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden lukukausimaksujen ns. täyskatteellisuutta kannatettavana uudistuksena. Opiskelijan oleskeluluvalla maahan tulleen säilyminen lukukausimaksuvelvollisena myös oleskeluluvan perusteen vaihtuessa on myös lähtökohtaisesti kannatettava. Esitetty poikkeus, jonka perusteella tilapäisen suojelun perusteella Suomessa oleskelevat olisi vapautettu lukukausimaksuvelvollisuudesta on kannatettava.

Nimellisen hakemusmaksun käyttöönotto on esityksessä hyvin perusteltu ja sen myötä tarpeellinen. EK pitää tilauskoulutukseen liittyvää esitystä erillisten välittäjäorganisaatioiden käytön kieltämisestä erittäin ongelmallisena, eikä sitä tulisi EK:n näkemyksen mukaan hyväksyä.

Yksityiskohtaiset kommentit

Hakemusmaksu (yliopistolain 8 a § ja ammattikorkeakoululain 12 a §)

Hallituksen esityksen perusteluissa on nostettu esille viranomaisten ja korkeakoulujen havainto siitä, että sellaisten hakijoiden määrä, joilla joiden tavoitteena ei aidosti ole korkeakoulututkinnon suorittaminen Suomessa, on ollut kasvussa. Hakijat, joiden todellisena aikomuksena ei ole tulla suorittamaan tutkintoa suomalaiseen korkeakouluun kuormittavat hakujärjestelmää EK:n näkemyksen mukaan täysin turhaan. Hakemusmaksun käyttöön ottamisen voi perustellusti olettaa vähentävän turhien hakemusten määrää, ja siten vähentävän hakemusten käsittelystä aiheutuvaa hallinnollista taakka.

Esitys hakemuksun käyttöön ottamisesta on EK:n näkemyksen mukaan hyvin perusteltu ja siten kannatettava. Maksujen keskitetty periminen Opetushallituksen toimesta, maksuvelvollisuuden sitominen hakijan kansalaisuuteen ja mahdollisuus hakea samalla maksulla useampaan koulutukseen luovat tarkoituksenmukaiselta vaikuttavan järjestelmän hakemusmaksujen käsittelyyn ja keräämiseen. Esityksestä ei käy ilmi EU-ETA-alueen ulkopuolelta tulevien hakemusten määrää suomen tai ruotsinkieliseen koulutukseen. EK pitää kuitenkin perusteltuna hakemusmaksun ulottamista myös niihin, jotta voidaan ehkäistä mahdollinen perusteettomien hakemusten tulva jatkossa niihin. Hakemusmaksun asettaminen 100 €:n suuruiseksi vaikuttaa perustellulta.

Tilauskoulutus (yliopistolain 9 § ja ammattikorkeakoululain 13 §)

Hallituksen esityksessä esitetään täsmennyksiä tilauskoulutusta koskevaan sääntelyyn. EK pitää 2 momentteihin esitettyjä muutoksia liittyen korkeakoulujen velvollisuuksiin tiedottaa opiskelijoita heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan perusteltuina ja opiskelijoiden oikeusturvaa vahvistavina.

EK pitää 2 momentteihin esitettävää muutosta, jonka mukaan *yliopisto/ammattikorkeakoulu ei saa myöskään järjestää tilauskoulutusta, jos tilaajan tarkoituksena on välittää opiskelijoita yliopiston/ammattikorkeakoulun tutkinto-opiskelijoiksi siten, että opiskelijoiden välittäminen on voittoa tavoittelevaa liiketoimintaa* erittäin ongelmallisena. EK:n näkemyksen mukaan tämänkaltaisen liiketoiminnan kieltämiselle ei ole hallituksen esityksessä annettu mitään kestäviä perusteita, eikä esitystä tulisi sen vuoksi hyväksyä.

Esityksen perusteluissa ei ole lainkaan arvioitu tilauskoulutukseen esitettävien muutosten suhdetta perustuslain turvaamaan elinkeinovapauteen. On vaikea nähdä, että voittoa tavoitteleva liiketoiminta opiskelijoiden välittämiseksi korkeakoulujen tutkinto-opiskelijoiksi olisi niin haitallista, että se täytyisi lailla kieltää.

Tutkintoon johtavasta vieraskielisestä koulutuksesta perittävät maksut (yliopistolain 10 § ja ammattikorkeakoululain 13 a §)

Pykälien 1 momenteissa korkeakouluille asetettava velvoite periä vieraskielisestä koulutuksesta koulutuksen kustannukset kattava lukukausimaksu on EK:n näkemyksen mukaan kannatettava muutos. Suomalaiselle elinkeinoelämälle osaajien saaminen ulkomailta on kasvun kannalta kriittinen kysymys. EK:n jäsenyrityksistä ainoastaan noin kolmannes on sellaisia, joilla työntekijöinä pelkästään suomen kansalaisia. Muutos tullee väliaikaisesti vähentämään ulkomaisten opiskelijoiden määrää suomalaisissa korkeakouluissa. Kun lukukausimaksut otettiin suomalaisissa korkeakouluissa käyttöön EU-ETA-alueen ulkopuolelta

tulevien opiskelijoiden määrä väheni voimakkaasti, mutta palautui maksuja edeltävälle tasolle kuitenkin muutamassa vuodessa. On erittäin todennäköistä, että samalla tavalla käy nytkin.

Ns. täyskatteellisten lukukausimaksujen periminen mahdollistaa korkeakoulutuksen tarjonnan laajentamisen nykyisestä, kun julkista rahoitusta ei kohdennu EU-ETA-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille. Tämä tukee osaltaan EK:n kannattamaa tavoitetta Suomen koulutustason nostamisesta kohti korkeakoulututkintoa puolelle ikäluokasta 25–34-vuotiaissa. Laadukkaan suomalaisen korkeakoulutuksen vetovoiman säilyessä korkealla tasolla myös EU-ETA-alueen ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden määrän voi olettaa kasvavan tulevaisuudessa korkeammista lukukausimaksuista huolimatta. Samalla on kuitenkin tärkeää huolehtia siitä, että osaaminen vastaa suomalaisen työelämän tarpeita, ja että korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyö on tiivistä ulkomaisten opiskelijoiden työllistymisen ja Suomeen jäämisen tukemiseksi.

Pykälien 2 momentteihin ehdotetaan muutosta, jonka myötä opiskelijan oleskeluluvalla maahan saapunut säilyisi lukukausimaksuvelvollisena, vaikka oleskeluluvan peruste muuttuisi opintojen kuluessa. EK pitää tärkeänä, että ulkomaiset opiskelijat voivat työskennellä opintojen ohessa rahoittaakseen opiskelua ja elämistä. Opiskelijan oleskelulupa mahdollistaa keskimäärin 30 tunnin viikoittaisen työskentelyn. EK pitää tärkeänä, että näin on jatkossakin. Oleskeluluvan perusteen muuttaminen kesken opintoja, ja lukukausimaksuvelvoitteesta vapautuminen tämän myötä aiheuttaa korkeakouluille kohtuuttomia vaikeuksia talouden suunnittelulla. Siksi EK näkee esitetyn muutoksen hyvin perusteltuna ja kannatettavana.

Lisäksi pykälien 2 momentteihin esitetään muutosta, jonka myötä tilapäistä suojelua saavat vapautettaisiin lukukausimaksuvelvollisuudesta. Muutos koskettaa välittömästi käytännössä Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainasta paenneita. EK on esittänyt tilapäisen suojelun perusteella Suomessa oleskelevien vapauttamista lukukausimaksuista jo keväällä 2022, ja kannattaa vahvasti Ukrainan ja ukrainalaisten tukemista myös tällä tavoin.

Pykälien 3 momenttien (velvollisuus ylläpitää apurahajärjestelmää maksulliseen tutkintokoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden tukemiseksi) kumoaminen on perusteltu muutos. EK kuitenkin toivoo, että korkeakoulut keräisivät lahjoituksia ja ylläpitäisivät jatkossakin apurahajärjestelmiä lahjakkaiden opiskelijoiden tukemiseksi. Jatkossa voisi olla tarve selvittää erilaisia mahdollisuuksia, joilla lahjoitusten keräämistä apurahajärjestelmiin voitaisiin edistää.

Oleskelulupia koskeva tiedonsaantioikeus (yliopistolain 90 b § ja ammattikorkeakoululain 65 a §)

EK:lla ei ole kommentoitavaa esitettyihin muutoksiin.

Kunnioittavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Mikko Vieltojärvi
Asiantuntija